

NECROPOLA DIN SECOLUL AL IV-LEA E.N. DE LA COPUZU

Crișan MUȘETEANU

Necropola pe care o vom prezenta se află în perimetrul satului Copuzu, comuna Balaciu, județul Ialomița. Stațiunea este plasată la sud de sat pe una din pantele terasei mijlocii a Ialomiței în apropierea actualului cimitir al satului, punctul fiind cunoscut sub numele de „Deluș”.

Cercetările au fost declanșate în urma descoperirii întâmplătoare a unui mormint de inhumăție în 1971 de către locuitorii satului cu ocazia unor lucrări de amenajare a solului. Prin anii 1960—1965 la capătul de nord al „Delușului” au mai fost descoperite un număr de morminte de inhumăție de către un locuitor al satului, în momentul când acesta își săpa un bordel. Inventarul care era format din vase și resturi osteologice a fost pierdut. Am făcut un sondaj de verificare pe locul indicat, dar nu am descoperit nimic¹.

Pentru dezvoltarea necropolei au fost practicate 13 secțiuni notate SI—S XIII, o suprafață pătrată de 10/10 m cu un profil în cruce (A1—A4), iar pentru urmărirea unor morminte au fost deschise opt casete notate A—H. Fig. 1.

Au fost astfel dezvoltate 27 de morminte, dintre care 22 de inhumăție și 5 de incinerăție (în acest calcul am luat în considerație și mormintul descoperit în 1971).

Necropola birituală din secolul al IV-lea a perforat o așezare getică datată în secolul II — începutul secolului I î.e.n. și care este în directă legătură cu dava de la Piscul Crăsanilor, ce se află la circa 1 km vest².

Stratigrafia

În cercetarea arheologică efectuată s-a ajuns în secțiuni la o adâncime de pînă la 3,50 m și s-a putut stabili următoarea stratigrafie între 0,00 m și 0,20 m—0,80 m un pămînt brun cenușiu; 0,80—2,30 m solul este brun roșcat. În cadrul acestui nivel se disting două faze de la 0,80—1,50 m un strat brun-gălbui și de la 1,50—2,30 m brun-roșcat. La 2,30 m apare solul viu. În stratul brun-roșcat au fost recoltate cioburi și alte obiecte de factură getică, așa încît considerăm că acest strat corespunde locuirii Latene, tot de aici se observă că pornesc gropile cu materiale getice. Din stratul brun-gălbui au fost recoltate materiale ceramice hallstattiene. În ceea ce privește nivelul de secolul IV e.n. presupunem că el își are nivelul de călcare la baza stratului actual al humusului. Adâncimea de săpare a gropilor mormintelor ne indică acest lucru.

Rituri și Ritualuri.

Necropola de la Copuzu este birituală, în cadrul ei existînd atît morminte de inhumăție cît și de incinerăție. Proporția este de numai cinci morminte de incinerăție, ceea ce reprezintă 18,5% din totalul mormintelor, iar cele de inhumăție în număr de 22 re-

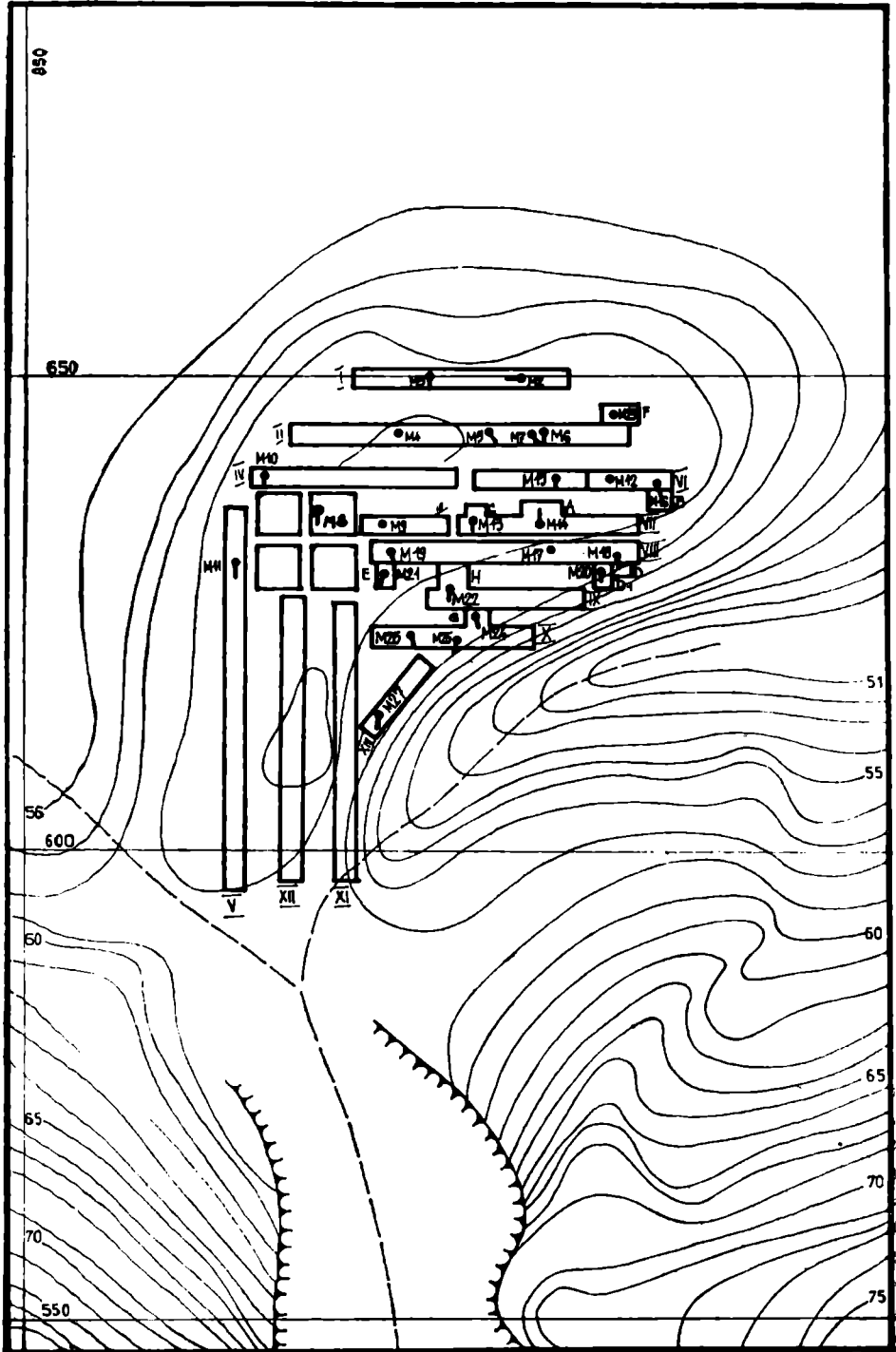

FIG. 1. COPUZU. PLANUL GENERAL AL ȘĂPĂTURII

prezintă 81,5% din totalul mormintelor. Proporția dintre Incinerări și Inhumări variază de la necropolă la necropolă, cea de la Copuzu în care Incinerările sînt sub 20% se înscrie în limitele obișnuite pentru Cîmpia Muntenilor³.

Din cele cinci morminte de Incinerare, patru sînt de tipul în urnă cu capac (M4, M9, M12, M23) și unul are resturile cinerare depuse într-o groapă simplă fără Inventar (M17). Adîncimea la care au fost descoperite variază între -0,40 m M4 și -0,72 m M17. Căzînd în stratul brun-cenușiu, forma gropilor nu a putut fi sesizată dar după cum era așezat Inventarul ele par a fi fost circulare. Urnele celor patru morminte erau din următoarele vase M4 oala borcan lucrată cu mîna, M9 și M12 oală din pastă zgrumțuroasă lucrată la roată, M23 bol din pastă de culoare neagră lucrat la roată.

Lipsa oricăror urme de arsură pe fundul sau pe pereții gropilor presupune că arderea morților se făcea pe ruguri speciale, de unde erau aduse resturile cinerare. Locul cremației nu a fost sesizat. Aceste tipuri de morminte se regăsesc și în alte complexe similare din cadrul culturii Sîntana de Mureș-Cerneahov⁴.

Mormintele de Inhumare sînt orietate în general N—S cu variații NNV—SSE. Un singur mormînt M2 are orientare E—V, iar M14 S—N. Mormintele au în general groapă nu cu mult mai largă decît inhumatul. Groapa este de formă dreptunghiulară cu colțurile rotunjite, fundul ei este drept sau de cele mai multe ori albiat. Nu au fost sesizate la nici un complex din necropolă amenajări de unul sau două praguri, cum sînt cunoscute în alte cimitire.

Poziția scheletelor în groapă nu a putut fi precizată pentru mormintele deranjate, pentru restul complexelor scheletele sînt puse pe spate avînd picioarele întinse și alăturate, iar mîinile pe lîngă corp. Există însă și excepții M18 are mîna dreaptă îndoită M20 are piciorul drept îndoit. Fig. 2, 3. Poziția scheletelor se regăsește și în alte necropole din cadrul acestei culturi. Se remarcă deasemenea numărul mare, șapte, al mormintelor deranjate atît cele de copii, cît și cele de oameni maturi (M2, M3, M10, M13, M14, M22, M25)⁵ Fig. 2, 1. Un caz aparte îl reprezintă M6 și M7, situație în care M7 deranjează prin suprapunere parțială pe M6. În două cazuri, M19, mormînt de copii și M21 sînt lipsite de Inventar. Există deasemenea și complexe cu un bogat Inventar funerar M24, M16 Fig. 2, 4. În cuprînsul necropolei nu a fost descoperită nici o monedă din epocă.

Inventarul funerar. (vezi tabelul 1)

Ceramica.

În cimitirul de la Copuzu, ca în toate necropolele acestei culturi ceramica este grupa cea mai numeroasă de obiecte. Ea se împarte în mai multe categorii.

1. *Ceramică lucrată cu mîna.* În complexele funerare de la Copuzu au fost recoltate o serie de oale borcan lucrate din pastă de calitate inferioară amestecată cu pietricele și nisip și neornamentate. Cele mai multe sînt oale cu pîntecele bombat, fundul plat și buza ușor evazată înafară, ele sînt extrem de friabile (M1, M11 și M14) Fig. 3, 1. Astfel de piese își găsesc originea în ceramica geto-dacică⁶. Sînt o serie de ulcele prevăzute cu creștături pe buză, de dimensiuni mai mici, care fie au fundul plat mai mare decît gura (M4, M14) Fig. 3, 2 fie Invers diametrul bazel este mai mic decît diametrul gurii (M6) Fig. 3,3. Unele dintre ele prezintă urme de ardere secundară. Forma, prezența decorului creștat pe buza vasului, arderea secundară a unora din ele sînt indicii ale influenței sarmatice⁷.

În mormintele de la Copuzu nu au fost descoperite cătușe. Procentual 12 exemplare dintr-un total de 82 această grupă reprezintă 14,6% față de ceramica lucrată la roată.

2. *Ceramica lucrată la roată.* se subîmparte la rîndul ei în funcții de pastă din care a fost confecționată.

a. *Vase lucrate din pastă zgrumțuroasă (climent).* Din această categorie au fost recoltate oale de mărime mijlocie. Vasele au gura largă buza îngroșată și evazată spre exterior,

gîtul este scurt, umerii proeminenți și corpul sferoidal. Fundul este plat și are un diametru mic. Culoarea acestor vase este fie roșcat cărămizie (M16), fie predominant cenușie (M5, M6, M8, M27). Fig. 3, 4. Exemplarul din M5 are ca decor pe umăr două șențurile paralele, decor des întilnit pe acest gen de recipiente⁸. Multe dintre oale păstrează urme de ardere secundară. Vasele din această categorie își găsesc analogii mergînd uneori pînă la identitate cu piese din alte necropole de tip Sîntana de Mureș⁹.

Ceramica zgrumțuroasă își are originea în influența atelierelor provincial romane, ajunsă poate în cadrul culturii Sîntana de Mureș-Cerneahov prin filiera culturii Chilia¹⁰. Numeric în cadrul necropolei de la Copuzu această categorie nu este nici ea prea numeroasă, 11 piese adică 13,4%.

b. *Vase lucrate din pastă fină cenușie*. Este categoria cea mai numeroasă avînd variate forme: oale, căni, castroane și strachini.

Oalele lucrate din această pastă sînt de două feluri:

— oale cu gura strîmtă, cu buza îngroșată și teșită drept la fața exterioară. Umerii ridicăți, corpul bombat, diametrul bazei fiind mai mic decît cel al gurii (M22). Fig. 3, 5. Aceste vase își găsesc analogii în ceramica autohtonă, geto-dacică¹¹.

— oale mari, cu buza rotunjită sau teșită, cu umerii pronunțați și gîtul scurt, cu baza inelară. Ca decor au uneori un prag sau cîte o nervură la baza gîtului. (M5, M6, M24). Fig. 3, 6.

Piese prezentate sînt comune necropolelor de secolul IV e.n. din Cîmpla Munteniei¹² forme similare pînă la identitate regăsindu-se în cadrul culturii Chilia, avîndu-și originea în formele latenule¹³.

Cănille sînt după formă de mai multe feluri:

— ulcior cu toarta mică avînd gura rotundă, evazată puțin spre exterior, gîtul scurt, corpul sferic și fundul tăiat drept. (M15) Fig. 3, 7.

— căni cu o toartă, cu buza rotunjită sau teșită, gîtul lung, corpul bitronconic, fundul inelar. (M3, M14). Fig. 3, 8.

— căni cu o toartă, buza rotunjită, gîtul lung, corpul ovoidal, uneori fațetat, baza inelară. (M6, M5). Fig. 3, 9.

— cană cu o toartă, buza rotunjită și evazată, gîtul scurt, corpul bitronconic cu diametrul maxim în partea inferioară, inel de susținere. (M8). Fig. 3, 10.

Piese sînt ornamentate cu nervuri la baza gîtului, fie în apropierea buzel. Cănille acestea își au originea în ceramica autohtonă din secolele precedente¹⁴. Cana din M3 are gîtul și partea superioară a corpului fațetat în benzi neegale. Vasul este o transpunere în lut a unor recipiente de metal. Piese asemănătoare au fost descoperite și în alte necropole ale culturii Sîntana de Mureș-Cerneahov din Muntenia¹⁵. Cana de la Copuzu deși mai stîngacl lucrată are nu numai partea superioară a corpului fațetată, ci lucru mai rar întilnit și pe gît. Unii cercetători consideră că asemenea piese par să fie introduse în cadrul acestei culturi printr-o filieră sarmatică¹⁶, oricum ar fi originea lor trebuie totuși căutată în lumea romană.

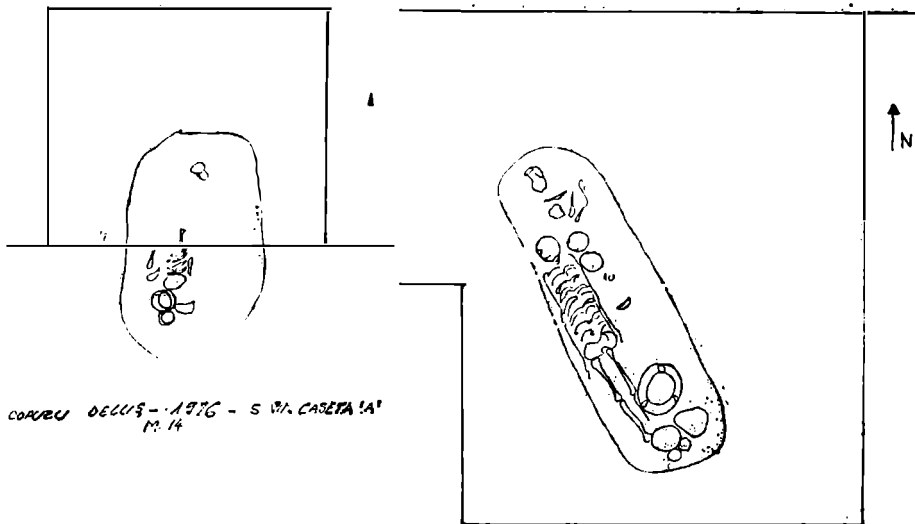
O transpunere din ceramica provincială romană este ulciorașul din M6 imitînd ca formă unguentarele romane din lut și sticlă¹⁷. Fig. 3, 11.

Această formă se regăsește și în necropolele din Ucraina, fiind probabil o imitație după produse ale atelierelor din orașele nord pontice.

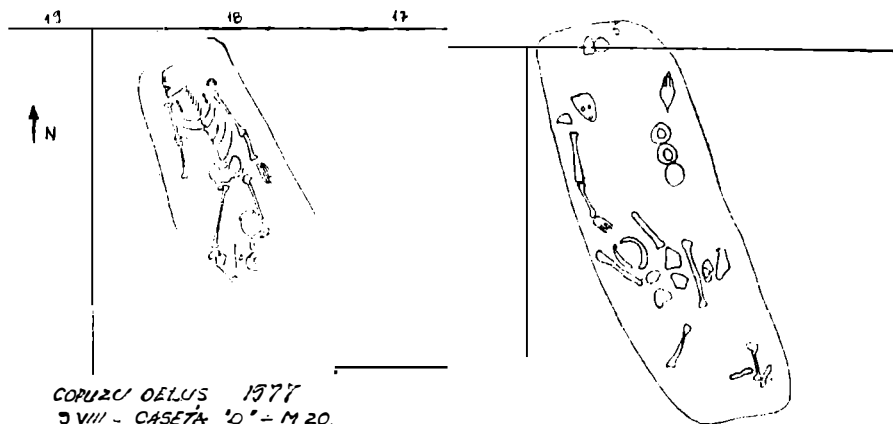
Castroanele sînt foarte numeroase, de diferite dimensiuni, după formă ele putînd fi împărțite în două tipuri:

— castroane cu baza inelară, corpul bitronconic, avînd umerii carenați, decorați uneori cu o nervură în relief. Gura este largă, buza uneori rotunjită și evazată spre exterior, alteori tăiată drept, M5, M16, M24. Fig. 3, 12.

COPUZU DELUS 1976 S VI CASETA '0' - M 16

COPUZU DELUS - 1976 - S VI. CASETA 'A' - M. 14

COPUZU DELUS 1977
S VIII - CASETA '0' - M 20.

FIG. 2. COPUZU, M14, M16, M20, M24.

— castroane cu fundul inelar, avînd jumătatea superioară a corpului în poziție verticală, prevăzută uneori cu o nervură în relief. Gura este largă, buza rotunjită este răsfrîntă spre înafară. M6, M11, M20. Fig. 3, 13.

Această formă este larg răspîndită în toată aria culturii, originea ei în stadiul actual neputînd fi stabilită, totuși sînt evidente asemănările cu ceramica romană¹⁰.

O categorie aparte o formează castroanele cu trei torți. În necropola de la Copuzu au fost descoperite două exemplare în M11 și în M16. Fig. 4, 1. Baza inelară, corpul bitron-

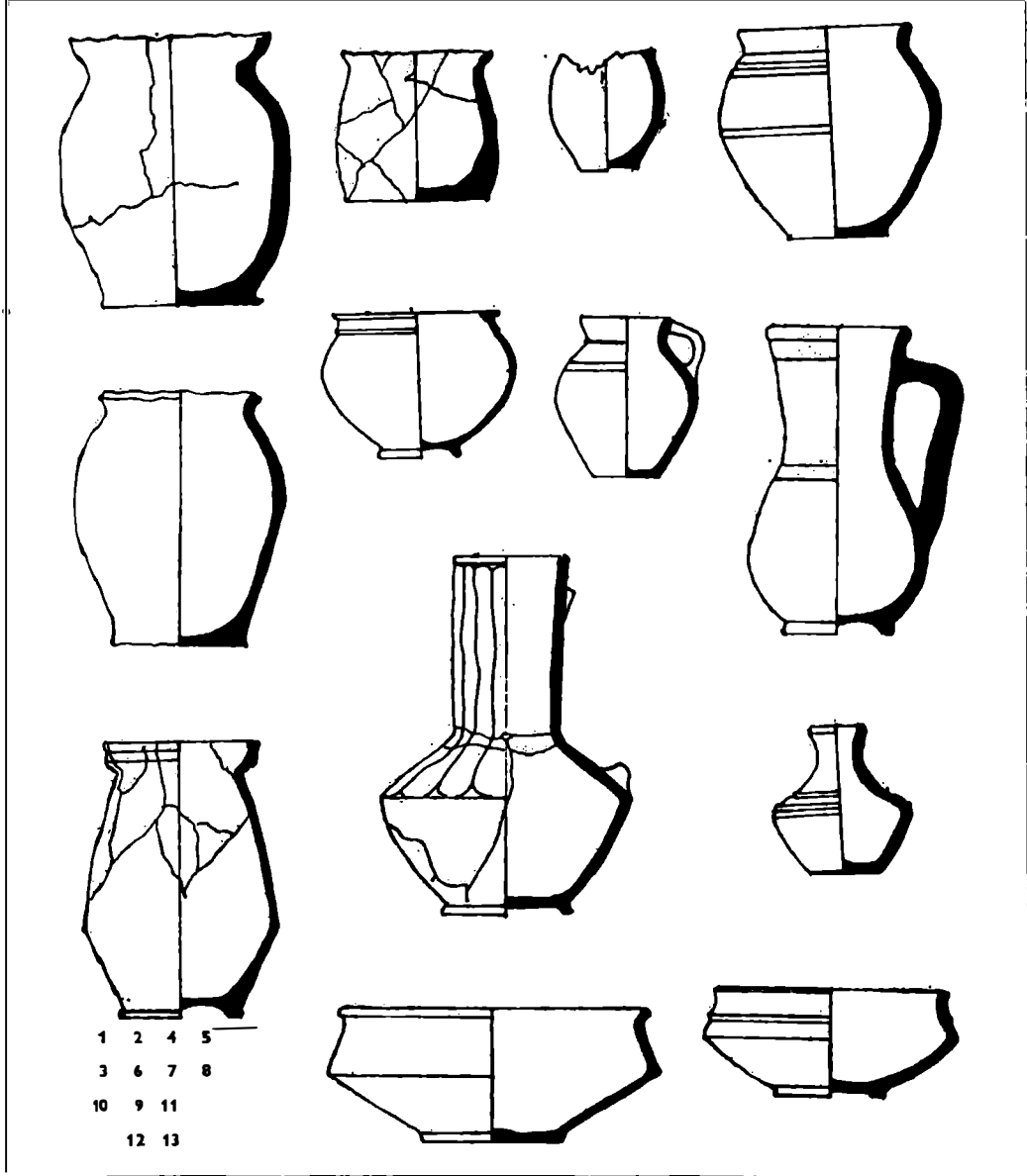

FIG. 3. COPUZU, 1/M11. 2/M4. 3/M6. 4/M5. 5/M22. 6/M24. 7/M15. 8/M149/M6. 10/MB. 11/M6. 12/M3. 13/M6.

conic, decorat în jumătatea superioară cu caneluri dispuse oblic, gura largă, iar buza teșită, cele trei apucători se află pe umarul vasului. Este cunoscut faptul că au fost purtate numeroase discuții asupra acestor vase, unii cercetători înclinând să le caute o origine autohtonă²⁰.

Străchinile sînt frecvent întîlnite în inventarele mormintelor de la Copuzu. Forma lor indiferent de dimensiuni este în linii generale destul de asemănătoare. Putem totuși distinge trei categorii:

— străchini cu baza inelară, cu corpul tronconic și umerii bine profilați, buza rotunjită și evazată spre exterior. M5, M6, M23, M24. Fig. 4, 2.

— străchini cu baza inelară, corpul în forma unei calote, gura largă, buza îngroșată și rotunjită. M5. Fig. 4, 3.

— străchini având corpul tronconic cu partea superioară verticală, M11, M13. Fig. 4, 4.

Formele de străchine care au fost descoperite la Copuzu apar în mod curent și în celelalte necropole ale culturii Sîntana de Mureș-Cerneahov²¹. Ne mărginim să remarcăm totuși că cele mai multe dintre ele au mari asemănări în formele ceramicii provinciale romane.

Cupe. În M23 au fost descoperite două cupe, una fragmentară folosită drept capac, din pastă cărămizie de formă semisferică, având un decor de linii realizate cu roțiță dințată, sub buza se află o nervură. Fig. 4, 5.

Este de amintit faptul că ceramica neagră a fost descoperită cu precădere în părțile estice, ea neliipsind însă nici în necropolele din Muntenia, prezența acestei categorii fiind pusă pe seama unor influențe nordice²². Prima piesă este fără îndoială o imitație după ceramica neagră,

c. Ceramica de import. Această categorie cuprinde ceramica romană produsă în atelierele din Imperiu. În tot Inventarul necropolei au fost descoperite trei vase romane o amforă în M22, o amforă în M24 și o străchină în M27. Fig. 4, 6, 7, 8. Toate trei exemplarele sînt specifice ceramicii provinciale din secolul al IV-lea. Existența unor amforete sau amfore în Inventarul unor morminte cerneahoviene a fost semnalată și în alte necropole, străchina de import este o formă mai rar întâlnită în astfel de complexe²³.

Fusalole au fost recoltate din câteva morminte, două în M5 și cîte una în M3, M12, M20 și M24. Sînt din lut de formă bitronconică în două variante cu fețele laterale concave și cu fețele laterale drepte. Un exemplar din M18 are forma aplatizată. Nici una din piese nu are incizat vreun decor. Fusalole similare cu cele de la Copuzu sînt comune în toate cimitirele de epocă²⁴.

Obiecte de metal

Fibulele atît de bronz (opt exemplare), cît și de argint (patru piese) au fost recoltate în morminte de înhumație, fie cîte una în M15 și M27, fie perechi în M7, M8, M14, M16 și M22.

După formă ele se împart astfel:

I. Fibule cu piciorul întors pe dedesubt și înfășurat care se subîmpart în următoare variante:

a. Fibule cu corpul de lungime mijlocie (3,4—4,5 cm) cu arculre asimetrice în jumătatea superioară, resortul simplu, cu două, trei spirale laterale, tija trecută printr-o perforație a corpului fibulei, piciorul întors și subțiat, înfășurat o dată sau de două ori. (M5) Fig. 4, 9. Acest tip de fibulă considerată de tip gotic a fost încadrată în răstimpul anilor 330—400²⁵.

b. Fibulă cu placă romboidală la picior (M27), este datată în același răstimp²⁵.

c. Fibule cu piciorul și resortul lung, format din mai multe spirale pe fiecare braț (M7, M8, M18, M22). Fibulele se datează spre sfîrșitul secolului al IV-lea pînă la începutul celui următor²⁶.

II. Fibule de argint cu semidisc și piciorul romboidal (M14 și M16). Fig. 4, 10. Acest tip este bine cunoscut în cimitirele de epocă fiind date în general în a doua parte și chiar spre sfîrșitul secolului al IV-lea și începutul celui următor²⁷.

Catarama. Au fost găsite numai două exemplare în M5 și M14, ele sînt din bronz cu veriga de formă ovală, simple, fără plăcuțe. Catarama similară cu cele prezentate de noi bine cunoscute în cadrul culturii Sîntana de Mureș au fost date în alte complexe în a doua jumătate a veacului al IV-lea²⁸.

Cuțite. Au fost găsite două piese din fier în mormintele de inhumăție M3 și M27. Este vorba de lama unor cuțite dreaptă ca formă. Ele sînt de dimensiuni mari cu ceafa dreaptă, măsurînd peste 20 cm lungimea lamei. Exemplarul din M27 după forma lamei îngustează simetric către vîrf, pare să fie un pumnal²⁹.

Cercel. A fost descoperită o singură piesă din sîrmă de argint rotundă în secțiune, cu capetele suprapuse și îndoite unul peste celălalt. Pe sîrmă a fost înseriată o mărgea de sticlă decorată cu ochiuri albe. Un exemplar asemănător a fost surprins și în necropola de la Tîrgușor, datat în veacul al IV-lea, precum și pe teritoriul R.S.S. Ucraina³⁰. Fig. 4, 11.

Obiecte de os

Tuburi de os. Au fost recoltate din două morminte M5 și M6. Tubul este confecționat din oase de pasăre, de formă lunguiață și circulară în secțiune. Astfel de obiecte au fost găsite în toată aria culturii Sîntana de Mureș-Cearneahov, originea lor fiind legată de centrele nord pontice³¹.

Piepșeni au fost găsiți în Inventarul a șase morminte. După formă ei se pot clasifica astfel:

a. Piepșeni cu mînerul semicircular (M6, M16, M20 și M24) Fig. 4, 12.

b. Piepșeni cu mîner în formă de clopot (M3) Fig. 4, 13.

c. Pieptene cu dinții dispuși bilateral (M8). Fig. 4, 14.

Primele două tipuri își găsesc frecvente analogii în necropolele culturii. Prima grupă este datată în general în prima parte a veacului al IV-lea, iar grupa a doua în a doua parte a aceluiași secol³².

Pieptenul cu dinții dispuși bilateral este mult mai rar întîlnit în cadrul culturii Sîntana de Mureș-Cerneahov el fiind datat într-o etapă mai tîrzie, ultima parte a veacului al IV-lea³³.

Obiceul de a pune piepșeni în morminte pare să fie transmis purtătorilor culturii de către elementele germanice³⁴.

Pahare de sticlă. În inventarul mormintelor au fost descoperite patru pahare (M16, M22, M24, M27), puternic irizate. Două dintre ele sînt într-o proastă stare de conservare. Forma lor este aproape cilindrică cu baza ușor aplatisată. Decorul diferă de la piesă la piesă, în formă de fagure (M22), avînd patru rînduri de ove pe corp și sub buză o nervură în relief (M24), sau fără ornament (M27). Fig. 4, 15. Cronologic pahare apropiate ca formă se datează în cadrul necropolelor culturii în a doua jumătate a veacului al IV-lea³⁵.

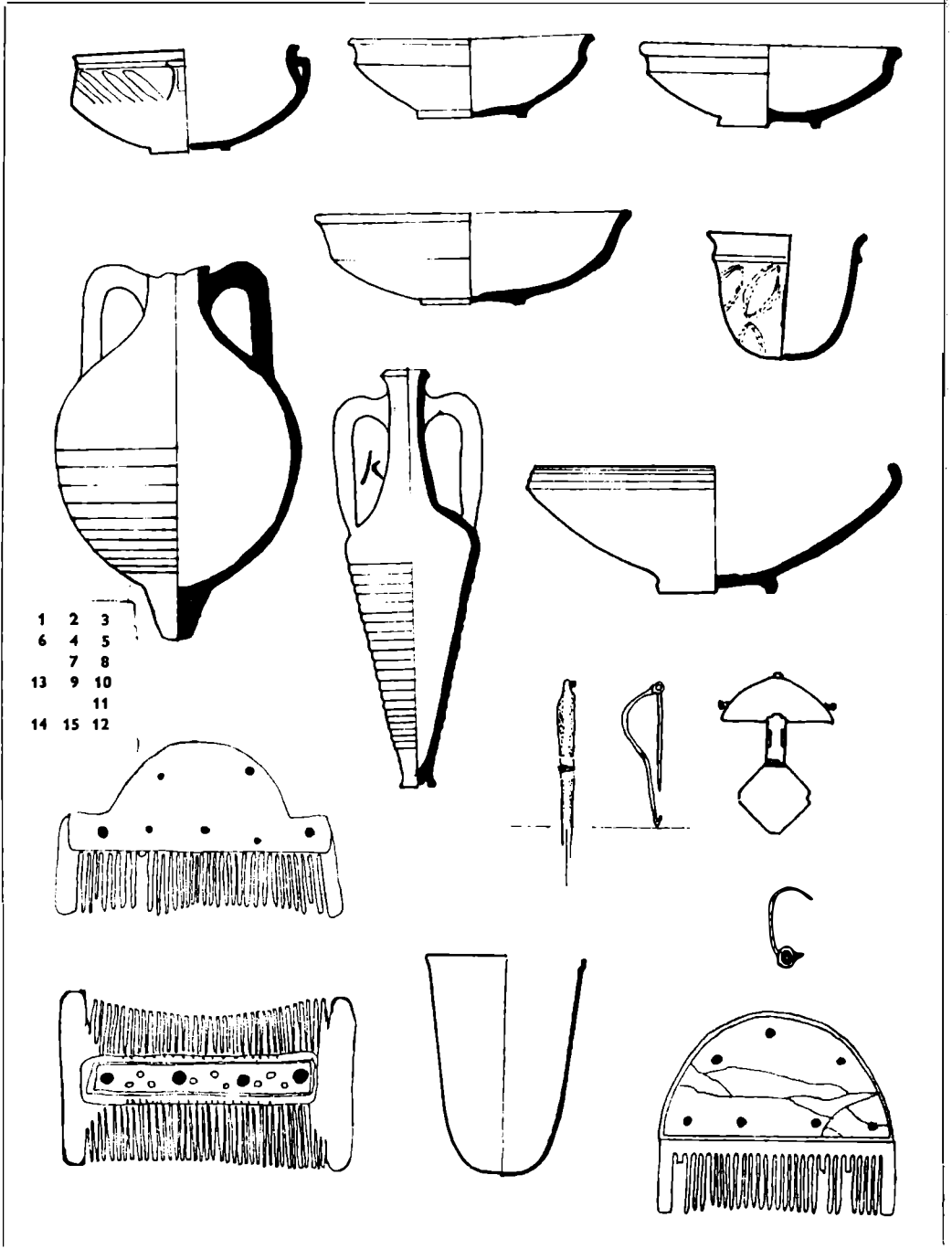
Mărgele au apărut în cea mai mare parte în morminte de inhumăție (M3, M5, M6, M7).

În M7 s-a găsit cel mai mare șirag cuprinzînd 67 de mărgele și cel mai mic de 4 mărgele. În M16 s-au descoperit trei șiraguri, în M20 un șirag de 54 de piese. Din mormintele de incinerăție nu putem cita decît o mărgea de cornalină în M9 și una de sticlă în M4. Numărul șiragurilor de mărgele descoperite în mormintele de inhumăție este destul de mare, ele descoperindu-se în majoritatea cazurilor sub bărbie și în regiunea toracelui. Mărgelele ca formă și materiale sînt variate, majoritatea lor fiind din sticlă de culoare albastră și verde, apoi de os, chihlimbar și coralină. După formă ele se împart în exemplare fațetate de dimensiuni mai mari, sferoidale, discoidale sau tubulare.

Analogii pentru mărgelele descoperite la Copuzu se află în toată aria culturii Sîntana de Mureș-Cerneahov, pătrunse în cadrul acestei culturi din Imperiu, foarte probabil prin intermediul sarmașilor³⁶.

O categorie aparte în cadrul mărgelelor o formează tipul care fie de dimensiuni mari sau mici sînt din sticlă albastru închis, decorate în valuri, sau cu ochiuri de culoare albă (M6 și în M8 unde mărgeaua este inserată la cercel). O piesă asemănătoare a fost descoperită într-un mormint de la Spanțov³⁷.

Datarea necropolei trebuie să fie făcută în a doua jumătate a veacului al IV-lea și spre sfîrșitul acestui secol. Pentru această încadrare cronologică pledează în primul rînd

- 1 2 3
 6 4 5
 7 8
 13 9 10
 11
 14 15 12

FIG. 4. COPUZU, 1/M11, 2/M6, 3/M5, 4/M11, 5/M23, 6/M22, 7/M24, 8/M27, 9/M5, 10/M14, 11/A B, 12/A 16, 13/M3, 14/M8, 15/M24.

TABEL 1

INVENTAR	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	
Oală din pastă poroasă lucrată cu mâna	1				1						1				1						2					2		
Oală din pastă poroasă cu creștături pe buză				1		1								2														
Oală din pastă zgrumțuroasă	1				2	1		1	1			1				1					1			1			1	
Oală pastă cenușie cu gura strîmtă														1		1						1		1				
Oală mare					1	1																		1				
Uclor															1													
Cană cu corpul bitronconic			1											1														
Cană cu corpul ovoidal					1	1																						
Cană bitronconică cu diametrul maxim în partea inferioară								1																				
Castroane cu umerii carenați						1										1								1				
Castroane cu partea superioară verticală						1					1										1							
Castroane cu trei torți											1					1												
Strachină cu corpul tronconic		1			1	1																	1	1				
Strachină cu corpul calotă					1																							
Strachină cu partea superioară verticală											1		1															
Cupă																							2					
Amforă																									1			
Amforetă		1																				1						
Strachină de tip roman																											1	
Fusalole			1		2							1									1			1				

INVENTAR	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27
Fibule I a					1																						
I b																											1
I c								2	2									1				2					
Fibule II														2		2											
Catarama					1									1													
Cuțite			1																								1
Cercei								1																			
Tuburi de os					1	1																					
Pieptene semicircular						1										1					1				1		
Pieptene cu mînerul clopot			1																								
Pieptene bifid								1																			
Pahare sticlă																1						1		1			1
Șirag de mărgelă			1		1	1	2						1	1		3					1	1		1	1		
Mărgelă				1					1																		
Ghloc	1					1										1											

fibulele cu semidisc și piciorul romboidal, inventenele bifid și paharele de sticlă. Nu putem să nu remarcăm lipsa totală din cadrul inventarului a monedelor.

Atît din punct de vedere al riturilor și ritualelor cît și a inventarului funerar necropola de la Copuzu nu se deosebește de celelalte complexe ale culturii Sîntana de Mureș deja cunoscute în Cîmpia Munteniei.

În cadrul necropolei mormintele de inclinație atît cele în urnă cu capac, cît și cel în groapă simplă fără inventar reprezintă un tip specific populației autohtone cunoscut în literatura de specialitate sub denumirea de tipul Tîrgușor-Gerăseni³⁸. Și în cadrul ceramicii se observă serii de vase de tradiție autohtonă.

Vasele lucrate cu mîna descoperite în unele morminte sînt de aspect sarmatic, marcînd alături de alte elemente, obiceiul de a pune ghloc, o altă componentă etnică a culturii Sîntana de Mureș.

Pe lîngă ceramica de influență romană, vasele din pastă zgumțuroasă, în principal, apar o serie de importuri romane atît ceramice, dar și pahare de sticlă reliefind legăturile stabilite cu imperiul.

Deși necropola de la Copuzu este primul complex al culturii Sîntana de Mureș-Cerneahov cercetat amănunțit pe cursul inferior al Ialomiței, el nu este unicul complex cunoscut în zonă, cercetările de teren depistînd o serie de puncte fie pe cursul Ialomiței, fie pe malul lacurilor din apropiere³⁹.

Numărul mic al mormintelor ne face să ne gîndim că la Copuzu avec de-a face cu o comunitate mică, a cărei așezare nu a fost încă descoperită, dar care nu a durat prea mult în timp.

NOTE

1. Cercetările organizate au început în anul 1972 cu participarea lui N. Anghelescu și N. Conovici 1973 N. Conovici și C. Mușețeanu 1974 N. Anghelescu 1976 C. Mușețeanu 1977 R. Lungu D. Elefterescu și C. Mușețeanu 1978 C. Mușețeanu 1979 M. Neagu.

Materialele descoperite în necropola se află în colecțiile Muzeului județean Călărași.

2. Așezarea getică va face obiectul unul studiu a lui N. Conovici.

3. B. Mitrea, C. Preda, *Necropole din secolul al IV-lea e.n. în Muntenia*, București, 1966, p. 119.

4. Gh. Diaconu, *Tîrgușor, necropola din secolele III—IV e.n.*, București, 1965, p. 36, tipul V, I. Ioniță, *Arh. Mold.*, 4, 1966, p. 222.

5. Ibidem, p. 224; V. Palade, *Materiale și cercetări arheologice*, Tulcea 1980, p. 408.

6. B. Mitrea, C. Preda, *op. cit.*, p. 131 și fig. 234, 2—4 și 253; I. H. Crișan, *Ceramica dacogetică*, București, 1969, p. 162—163, fig. 76, 1—4; V. Palade, *Dacia*, N.S., 24, 1980, p. 230, fig. 3, 4—6.

7. Gh. Bichir, *Dacia*, N.S.,

8. Gh. Diaconu, *op. cit.*, p. 75.

9. idem, *Dacia*, N.S., 13, 1969, pl. 10; M. Nicu, S. Tau, *Materiale și cercetări arheologice*, Tulcea, 1980, fig. 8.

10. Gh. Diaconu, *Dacia*, N.S., 13, 1969, p. 379.

11. I. H. Crișan, *op. cit.*, p. 188, varianta 2; Gh. Bichir, *Cultura carpică*, București, 1973,

p. 65—68; Gh. Diaconu, *Thraco-Dacica*, București, 1976, p. 309—312, fig. 1/4—16.

12. Gh. Diaconu, *Tîrgușor*, p. 77.

13. I. H. Crișan, *op. cit.*, p. 188, varianta 3; S. Morintz, *Materiale*, 7, 1958, p. 443, fig. 3, 2, 4—5.

14. Gh. Diaconu, *op. cit.*, p. 81; Gh. Bichir, *op. cit.*, p. 81—84.

15. B. Mitrea, C. Preda, *op. cit.*, p. 92; S. Dolinescu-Ferche, *SCIV*, 17, 1968, 1, p. 152; Gh.

Diaconu *Dacia* N.S. 13 1969, p. 380, fig. 9, 12.

16. Gh. Diaconu, *Tîrgușor*, p. 82; *idem*, *Dacia*, N.S., 13, 1969, p. 375, pl. 2/4.

17. P. Alexandrescu, *Histria*, II, XXVII, 7, 8; C. Ising, *Roman Glass from dated finds*, 1957, p. 123, nr. 103—104, a.

18. *MIA*, 82, 1960, p. 118, pl. III/17.

19. Gh. Diaconu, *Tîrgușor*, p. 79.

20. R. Vulpe, *Izvoarele*, București, 1957, p. 312; Gh. Diaconu, *Dacia*, N.S., 13, 1969, p. 375, nota 13; V. Palade, *op. cit.*, p. 241.

21. Gh. Diaconu, *Tîrgușor*, B. Mitrea, C. Preda, *op. cit.*, p. R. Vupe, *op. cit.*, p. 312; V. Palade, *op. cit.*, p. 237—238 vede în această formă o tradiție autohtonă.

22. V. P. Petrov, *MIA*, 116, 1964, p. 96, fig. 9, 4—5; R. Vulpe, *op. cit.*, p. 313; I. Ioniță, *op. cit.*, p. 207, dar și în Muntenia Gh. Diaconu, *Dacia*, N.S., 13, 1969, p. 398, M17 și fig. 5/17.

23. G. B. Fedorov, *MIA*, 82, 1960, p. 257, fig. 20, 11; M. Iu. Braicevski, *MIA*, 82, pl. 2,

- 3; B. Mitrea, C. Preda, op. cit., p. 23, fig. 22. 4.
 24. Gh. Diaconu, op. cit., p. 379, p. 16, M. Nicu, S. Tau, op. cit., fig. 4.
 25. Gh. Diaconu, Dacia, N.S., 15, 1971, p. 251, pl. VIII/7, 9 și p. 251 și 253, pl. VIII, 10—11.
 26. *Ibidem*, p. 251, pl. VIII/13; MIA, 187, 1972, p. 84.
 27. *Idem*, Dacia, N.S., 17, 1973, p. 263, pl. 3, II/1 grupa 2, varianta 1; K. Horedt, SCIV, 18, 1967, 4, p. 577; M. Comșa, Pontica, 10, 1977, p. 224, nota 31.
 29. Gh. Diaconu, *Tîrgșor*, p. 91, C. Bloșiu, Arh. Mold, 8, 1975, p. 213; MIA, 187, 1972, p. 71, fig. 16, 30—71.
 28. Gh. Diaconu, op. cit., p. 8; C. Bloșiu, op. cit., p. 222; E. A. Simonovici, MIA, 82, 1960, p. 249, fig. 7, 6; MIA, 187, 1972, fig. 20, 2—4.
 30. Gh. Diaconu, op. cit., p. 90, vezi și MIA, 187, 1972, fig. 18, 1—5.
 31. *Ibidem*, p. 102; C. Bloșiu, op. cit., p. 222.
 32. Gh. Diaconu, op. cit., p. 104; C. Bloșiu, op. cit., p. 220; M. Nicu, S. Tau, op. cit., p. 384; V. Petrov, MIA, 116, p. 107, fig. 13; G. F. Nikitina, SA, 1, 1969, p. 159, tip III.
 33. B. Mitrea, C. Preda, op. cit., p. 142.
 34. I. Ioniță, op. cit. p. 236.
 35. B. Mitrea, C. Preda, op. cit., p. 143, fig. 20; 94/3? Gh. Diaconu, Dacia, N.S., 13, 1969, p. 379; E. A. Simonovici, MIA, 82, 1960, p. 232, pl. 12; H. Rau, *Archeologisches Korrespondenzblatt*, 4, 1973, p. 443.
 36. Gh. Diaconu, *Tîrgșor*, p. 108; *Idem*, Dacia, 13, 1969, p. 399, M. Nicu, S. Tau, op. cit., p. 384, pl. XV.
 37. B. Mitrea, C. Preda, op. cit., p. 144, fig. 58/3.
 38. Gh. Diaconu, SCIV, 12, 1961, 2, p. 275.
 39. N. Conovici, N. Anghelescu, *Repertoriul arheologic al județului Ialomița*, mss.

LA NECROPOLE DU IVème SIÈCLE DE COPUZU

(Résumé)

Le site présenté est situé sur le cours inférieur de Ialomița, dans le périmètre du village Copuzu, dép. Ialomița.

On a fouillé 27 tombes, dont cinq d'incinération et 22 d'inhumation. Il y a quatre tombes d'incinération du type urne au couvercle (M4, M9, M12, M23) et une seulement a les restes cinéraires déposés dans une petite fosse sans inventaire (M17). La profondeur où elles ont été découvertes varie entre —0,40 et 0,72 m.

Les tombes d'inhumation sont orientées en général N—S. Exceptions font M2 orientée E—O et M14 S—N. Elles ont la fosse quadrangulaire avec les coins arrondies.

L'inventaire funéraire est tout a fait semblable aux autres complexes de la culture Sintana de Mureș déjà connus dans la plaine de la Valachie. (Voir le tableau no 1). La céramique est la catégorie d'inventaire la mieux représentée par tout une série de vases de divers types.

Dans la necropole de Copuzu on n'a pas trouvé des monnaies d'époque.

La date de la seconde moitié et vers la fin du IVème siècle. Cette chronologie est soutenue par l'existence des fibules d'argent au semidisque et pied rhomboïdal, du peigne biphide et par les quatre verres romains.

Bien que la necropole de Copuzu soit le premier complexe de la Culture Sintana de Mureș fouillé sur le cours inférieur de Ialomița, il n'est pas unique; les recherches de surfaces ont identifiées toute une série d'autres sites dans la zone.

Le nombre réduit de tombes, indique l'existence a Copuzu d'une petite communauté qui a eu la bas un établissement de courte durée.

